

СУЧАСНИЙ СТАН ГОТОВНОСТІ БАКАЛАВРІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ДО ТРЕНЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІГРОВИХ ВИДАХ СПОРТУ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

THE CURRENT STATE OF THE READINESS OF BACHELORS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS FOR COACHING ACTIVITIES IN PLAYING SPORTS WITH CHILDREN OF PRESCHOOL AGE

У статті проаналізовано сучасний стан підготовки бакалаврів фізичної культури і спорту до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку. Подано комплексний аналіз проблеми готовності майбутніх тренерів-викладачів до професійної діяльності.

Аналіз наукової літератури доводить, що на сьогодні існує проблема незадовільного стану здоров'я, рівня фізичної і рухової підготовленості дітей дошкільного віку, а це, в свою чергу свідчить про те, що фахівці з дошкільної освіти не справляються з поставленими завданнями. Тому від рівня підготовки студентів факультетів фізичного виховання залежить якість організації і проведення роботи з фізичного виховання дітей дошкільного віку, його ефективність. У зв'язку з цим все більшої актуальності набуває питання підготовки фахівців до проведення занять з фізичної культури.

Авторами було розроблено анкету для визначення стану готовності бакалаврів фізичної культури і спорту вищих навчальних закладів України до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку.

Проведене анкетування дало змогу виявити, що сучасні фахівці фізичної культури і спорту, оцінюючи свою готовність до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку у професійній діяльності, головною перешкодою називають недостатній рівень знань, практичних умінь та навичок. На їх думку, знання, практичні вміння та навички стосовно тренерської діяльності з дітьми дошкільного віку є недостатніми, оскільки у закладі вищої освіти, свого часу, вони не отримали подібних знань. Виходячи з того, що основу компетентності бакалаврів фізичної культури і спорту до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку складають знання, уміння і навички, особисто-професійні якості, було встановлено, що готовність педагога-тренера до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку залежить від професійної підготовки фахівця у закладі вищої освіти і одним з шляхів вирішення даної проблеми, на думку авторів, може бути підготовка бакалаврів фізичної культури і спорту до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку під час навчання на спеціальності «Фізична культура і спорт» освітньо-професійної програми «Фізичне виховання».

Ключові слова: тренерська діяльність, рівень підготовки, діти дошкільного віку, ігрові види спорту.

The article analyzes the current state of preparation of bachelors of physical culture and sports for coaching activities in game sports with children of preschool age. A comprehensive analysis of the problem of training future trainers-teachers for professional activity is presented.

The analysis of scientific literature proves that today there is a problem of unsatisfactory state of health, level of physical and motor readiness of children of preschool age, and this, in turn, shows that specialists in preschool education do not cope with the assigned tasks. Therefore, the quality of organization and implementation of work on physical education of preschool children, its effectiveness, depends on the level of training of students of physical education faculties. In this regard, the issue of training specialists to conduct physical education classes is becoming more and more relevant.

The authors developed a questionnaire to determine the state of readiness of bachelors of physical culture and sports of higher educational institutions of Ukraine for coaching activities in game sports with children of preschool age.

The conducted survey made it possible to reveal that modern specialists in physical culture and sports, assessing their readiness for coaching activities in game sports with children of preschool age in professional activities, call the insufficient level of knowledge, practical skills and abilities the main obstacle. In their opinion, the knowledge, practical skills and skills related to coaching activities with preschool children are insufficient, since they did not receive similar knowledge at the institution of higher education at the time.

Based on the fact that the basis of the competence of bachelors of physical culture and sports for coaching activity in game sports with children of preschool age consists of knowledge, abilities and skills, personal and professional qualities, it was established that the readiness of the teacher-coach for coaching activity in game sports with children of preschool age depends on the professional training of a specialist in a higher education institution, and one of the ways to solve this problem, according to the authors, can be the preparation of bachelors of physical culture and sports for coaching activities in game sports with children of preschool age during their studies in the specialty «Physical culture and sport» of the educational and professional program «Physical education».

Key words: coaching activity, training level, children of preschool age, game sports.

УДК 378.147:014:623
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/62.1.20>

Богдановський І.В.,

ст. викладач кафедри фізичної терапії, ерготерапії
Навчально-наукового інституту охорони здоров'я Національного університету водного господарства та природокористування

Конох А.П.,

докт. пед. наук, професор,
завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту
Запорізького національного університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Україна та її освітня система зазнають впливу інтеграційних та глобалізаційних процесів, які є головними ознаками сучасного світу. Перед суспільством виникають певні завдання щодо поліпшення

якості життя й оздоровлення його в цілому, і підрастаючого покоління, зокрема [1, с. 545].

Зміни, що відбуваються за часи незалежності України, зажадали серйозних реформ у системі та змісті діяльності освітніх інститутів, у тому числі,

а може бути і в першу чергу, для дітей дошкільного віку [4, с. 123].

Стурбованість суспільства фізичним здоров'ям підростаючого покоління, усвідомлення необхідності удосконалення фізкультурно-оздоровчої діяльності у дошкільних навчальних закладах вплинула на переосмислення структури підготовки в університеті майбутніх організаторів фізичного виховання дітей дошкільного віку [7, с. 17].

На рівні Держави про вирішення таких питань наголошено в Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), Указі Президента України «Про національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року», «Концепція розвитку освіти в Україні на період 2015–2025 рр», Стратегія національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Проект Закону України «Про дошкільну освіту» (2023), Стандартах вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальність 017 «Фізична культура і спорт» (2019).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На основі проведеного аналізу педагогічних, методичних матеріалів і вивчення практичних аспектів організації навчально-виховного процесу професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів до застосування спортивних ігор в роботі з дітьми дошкільного віку встановлено певні *суперечності* між: соціальним замовленням держави на підготовку компетентних тренерів-викладачів та недостатньою розробленістю психолого-педагогічних підходів у питаннях стимулювання їхнього професійного розвитку як тренерів-викладачів готових до застосування спортивних ігор в роботі з дітьми дошкільного віку [2, с. 3]; вимогами до формування в майбутніх тренерів-викладачів готовності до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку та недостатньою розробленістю практичних механізмів у цьому напрямі [6, с. 28]; необхідністю впровадження педагогічних інновацій, що базуються на особистісно орієнтованому підході до формування готовності майбутніх тренерів-викладачів до застосування спортивних ігор в роботі з дітьми дошкільного віку та переважанням традиційного репродуктивного навчання [3, с. 108; 5, с. 33].

Це ще раз підкреслює актуальність нашого дослідження щодо необхідності наукового обґрунтування підготовки бакалаврів фізичної культури і спорту до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку у своїй професійній діяльності.

Мета статті. З'ясування стану підготовки бакалаврів фізичної культури і спорту до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку у професійній діяльності у вищих навчальних закладах України.

Виклад основного матеріалу дослідження.

З метою підтвердження актуальності порушеної проблеми та з'ясування стану підготовки бакалаврів фізичної культури і спорту до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку у професійній діяльності нами було проведено опитування 317 студентів IV курсу спеціальності 017 «Фізична культура і спорт», освітньо-професійної програми «Фізична культура і спорт» вищих навчальних закладів України.

Було розроблено анкету для студентів, викладачів і фахівців щодо підготовки бакалаврів фізичної культури і спорту до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку.

Аналіз результатів анкетування показав, що із 317 опитаних майбутніх педагогів-тренерів з спортивних ігор не визначилися 10,05% студентів; не вважають за потрібне – 10,41%; а 79,54% студентів – вважають за необхідне здійснювати підготовку до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку у подальшій професійній діяльності, що підкреслює вагомість та актуальність порушеної в роботі проблеми дослідження.

Отримані результати анкетування студентів щодо володіння ними знаннями про зміст, форми та методи використання ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку у професійній діяльності, доводять, що володіють знаннями про зміст використання ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку у професійній діяльності 11,04% респондентів; частково – 53,31%; не володіють – 26,18%; важко було відповісти 9,47% опитаних студентів.

Щодо володіння знаннями про форми використання ігрових видів спорту з дітьми дошкільного віку у навчальних закладах, то аналіз відповідей майбутніх педагогів-тренерів показав, що тільки 9,15% респондентів вважають, що володіють знаннями про форми використання у навчальних закладах; частково володіють – 49,21%; не володіють – 29,97%; важко було відповісти 11,67% студентів. Щодо методів, то лише 10,72% студентів підтвердили свою готовність до застосування ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку; частково – 49,84%; не володіють – 26,31%; важко було відповісти 13,13% респондентів. Отже, зазначимо, що при викладанні професійно орієнтованих дисциплін професорсько-викладацькому складу слід приділяти особливу увагу формуванню знань про форми і методи використання ігрових видів спорту з дітьми дошкільного віку.

На запитання про забезпечення студентів науково-методичною літературою лише 16,79% студентів відповіли позитивно; частково задоволені – 38,36%; не задоволені – 25,04%; важко було відповісти 19,81% респондентів. Отриманні данні засвідчили гостру потребу у забезпеченні студентів науково-методичною літературою, необхідною для їх майбутньої професійної діяльності.

Також, на жаль, не дуже оптимістичними були результати відповідей студентів на запитання щодо володіння професійною термінологією, необхідною для використання спортивних ігор в роботі з дітьми дошкільного віку, показав, що 14,27% студентів володіють нею; частково володіють – 47,87%; не володіють – 29,16%; важко було відповісти 8,7% студентів. Така незначна кількість респондентів, які володіють професійною термінологією, необхідною для спортивних ігор в роботі з дітьми дошкільного віку, вказує на те, що професорсько-викладацькому складу закладів вищої освіти необхідно приділяти цьому питанню більше уваги.

На нашу думку, дуже важливо з'ясувати чинники, які заважають майбутнім педагогам-тренерам використовувати спортивні ігри в роботі з дітьми дошкільного віку в їх професійній діяльності. Головною перешкодою студенти назвали відсутність навчально-методичної літератури.

Було встановлено, що майбутні фахівці педагога-тренери з спортивних ігор не володіють технологією організації та проведення спортивних та фізкультурно-оздоровчих заходів з дітьми дошкільного віку. Головними причинами є: недостатня кількість навчально-методичної літератури з організацій спортивних та фізкультурно-оздоровчих заходів, це 24,09%; відсутність знань про критерії оцінювання ефективності таких заходів, це 18,39% респондентів; відсутність знань про структуру та зміст заходів – 15,22% опитаних студентів; недостатній рівень знань про вплив заходів на показники фізичного розвитку і фізичної підготовленості дітей дошкільного віку – 14,27% респондентів; відсутність бажання – 23,25%; невміння регулювати фізичне навантаження при проведенні фізкультурно-оздоровчих спортивних заходів з дітьми дошкільного віку – 4,53% респондентів.

На питання щодо підготовленості студентів до роботи в якості педагога-тренера спортивних ігор 11,04% респондентів визнали свою готовність; частково – 53,31%; не володіють – 26,18%; важко було відповісти 9,47% опитаних студентів.

Можна констатувати, що тільки 11,04% студентів вважають, що майбутні педагоги-тренери спортивних ігор підготовлені до професійної діяльності з дітьми дошкільного віку.

З метою з'ясування стану підготовки бакалаврів фізичної культури і спорту до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку у професійній діяльності нами було проведено анкетування 134 викладачів закладів вищої освіти України.

Серед опитаних респондентів вважають за доцільне здійснювати у закладах вищої освіти України цілеспрямовану підготовку бакалаврів фізичної культури і спорту до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку у своїй професійній діяльності 90,30%

викладачів; вважають недоцільним здійснювати таку підготовку – 4,48%; важко було відповісти всього 5,22% респондентів.

На запитання щодо доцільності введення спецкурсів у навчальний процес професійної підготовки бакалаврів фахівців фізичної культури і спорту, викладачі відповіли так: вважають доцільним і конче необхідним – 93,28%, недоцільним здійснювати таку підготовку – 4,48%; важко було відповісти 5,22% респондентів.

Отримані дані анкетування підкреслюють важливість і вагомість професійної підготовки бакалаврів фізичної культури і спорту до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку у своїй професійній діяльності у закладах вищої освіти.

Результати анкетування також дали нам підставу констатувати, що тільки 22,46% опитаних викладачів задоволені існуючою науково-методичною літературою, необхідною для здійснення підготовки бакалаврів фізичної культури і спорту до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку у своїй професійній діяльності, частково задоволені – 63,36%; важко було відповісти 14,18% викладачів. Аналіз цих даних потребує термінового розгляду з боку науковців та спрямування зусиль на підготовку відповідної науково-методичної літератури.

Для більш об'єктивного дослідження стану готовності бакалаврів фізичної культури і спорту до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку у своїй професійній діяльності нами проведено анкетування фахівців фізичної культури і спорту різних областей України.

Відповіді 246 опитаних фахівців фізичної культури і спорту про те, чи відповідає сучасним вимогам рівень готовності бакалаврів фізичної культури і спорту до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку, розподілилися таким чином: вважають, що відповідає сучасним вимогам 22,51% респондентів, частково відповідає – 66,82%, не відповідає – 4,53%, важко відповісти було 6,14% респондентів. Отже, лише четверта частина опитаних фахівців фізичної культури і спорту вважають, що рівень готовності студентів до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку відповідає сучасним вимогам.

На підставі опитування фахівців фізичної культури і спорту була визначена домінуюча за оцінкою позиція, яка відображає велику зацікавленість фахівців фізичної культури і спорту у підготовці педагогів-тренерів спортивних ігор з дітьми дошкільного віку. Із опитаних фахівців 52,53% дали позитивну відповідь, частка фахівців фізичної культури і спорту, які дотримуються позитивно-нейтральної позиції – 23,39%; вважають цю роботу одним із напрямків фізичного виховання поряд з іншими

15,78%; нейтральної позиції дотримується 4,65% респондентів, категорично не сприймаю – 0%. Є також група фахівців фізичної культури і спорту (3,65%), які настроєні негативно або нейтрально: ті, що не хочуть виконувати роботу в цьому напрямі, тому що не вірять у потенційні можливості використання спортивних ігор і не хочуть самовдосконалюватися; ті, що працюють за сумісництвом та повноцінний процес роботи їх не зацікавлює.

Отримані результати анкетування дають нам змогу зробити висновок щодо явної недооцінки фахівцями фізичної культури і спорту значення спортивних ігор, позитивного впливу останніх на здоров'я дітей дошкільного віку та мотивацію до занять спортом, невіри фахівців у свої можливості.

Серед причин, які негативно впливають на підготовку бакалаврів фізичної культури і спорту до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку у практику, 8,8% фахівців фізичної культури і спорту вказали на недостатні матеріально-технічні умови для впровадження засобів фізичного виховання; 19,4% респондентів вказали на недостатню кількість спортивного обладнання та інвентарю; 12,74% вважають недостатню розробленість навчально-методичного забезпечення; 29,33% фахівців вказали на недостатність знань, умінь та навичок до роботи з дітьми дошкільного віку; 27,23% фахівців фізичної культури і спорту погодились, що відводиться недостатня кількість часу на рухову активність, яка не забезпечує потребу дітей дошкільного віку у руховій активності.

На жаль, серед інших причин, які становили 2,5%, є небажання фахівців фізичної культури і спорту щось змінювати, повністю задоволені існуючою програмою, не вірять у можливість таких змін у нашій країні.

За результатами відповідей фахівців фізичної культури і спорту, причини, що негативно впливають на підготовку бакалаврів фізичної культури і спорту до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку у практику, ми можемо розташувати в такій послідовності: недостатність знань, умінь та навичок у фахівців фізичної культури і спорту до роботи з дітьми дошкільного віку – 29,33%; недостатня кількість часу, що відводиться на рухову активність – 27,23%; недостатність спортивного обладнання та інвентарю – 19,4%; недостатня розробленість і якість навчально-методичного забезпечення – 12,74%; незадовільні матеріально-технічні умови для тренерської діяльності з дітьми дошкільного віку – 8,8%; інші причини, серед яких: небажання щось змінювати – 2,5%.

Підбиваючи підсумки стосовно результатів пошукового експерименту, з'ясовано сучасний стан готовності бакалаврів фізичної культури і спорту до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку у професійній

діяльності, на основі чого можна зробити такі висновки: ставляться з великою зацікавленістю та бажають готувати бакалаврів фізичної культури і спорту до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку 75,06% викладачів закладів вищої освіти та 52,53% фахівців фізичної культури і спорту; 29,33% фахівців фізичної культури і спорту не отримали належних знань у закладі вищої освіти щодо тренерської діяльності з дітьми старшого дошкільного віку.

Висновки. Вище викладене свідчить про необхідність ефективного пошуку шляхів розв'язання проблеми, що дозволить суттєво підвищити рівень фахової компетентності майбутніх викладачів фізичної культури і спорту до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку.

Однак, проведене дослідження не вичерпує всіх проблем для підвищення професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до тренерської діяльності в ігрових видах спорту з дітьми дошкільного віку у вищих навчальних закладах України.

Подальшої дослідної розробки потребують проблеми теоретико-методологічного обґрунтування застосування спортивних ігор серед дітей дошкільного віку; маркетингових досліджень потреби країни у кваліфікованих тренерах-викладачах.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Береженна Л., Нелюбіна М., Лясківська Л. Ігрові квести у формуванні уявлень дошкільників про здоровий спосіб життя. *The XII International Scientific and Practical Conference «Actual priorities of modern science, education and practice»*. Paris, France. 2022. С. 545–547.
2. Бельський Я. Теоретичні і методичні основи підвищення ефективності праці вчителів фізичної культури: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Київ, 2000. 46 с.
3. Богдановський І. В. Теоретико-методичні засади застосування спортивних ігор як ефективного засобу виховання в дітей дошкільного віку позитивного ставлення до спорту. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2017. Випуск LXXVIII. Том 2. С. 107–112.
4. Гринькевич О. С. Управління конкурентоспроможністю вищої освіти України (методологія аналізу і системи моніторингу) : дис. ... док. економ. наук : 08.00.03. Львів, 2018. 527 с.
5. Данилевич М. В. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої діяльності: дис. ... док. пед. наук: 13.00.04. Львів, 2018. 533 с.
6. Денисенко Н. Г. Теоретичні і методичні засади формування професійної мобільності майбутніх учителів фізичної культури: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2021. 592 с.
7. Степанченко Н. В. Система підготовки майбутніх учителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2017. 585 с.